

หัวข้อภาคนิพนธ์	ญี่ปุ่นกับความต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ Japan and the Quest for a UN Permanent Security Council Seat
ชื่อผู้เขียน	น.ส. วณิชชา สุขประเสริฐชัย Ms. Wanichar Sukprasertchai
แผนกวิชา/คณะ	สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศ.ดร. สุรัชชัย ศิริไกร
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ชนชาติญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่มีความภูมิใจในชาติตนเองอย่างสูงและมีความสามัคคีกันอย่างมาก เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่แพ้สงครามและประสบหายนะอันใหญ่หลวงจากระเบิดนิวเคลียร์ ผลจากระเบิดนิวเคลียร์นี้ทำให้เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิกลายเป็นเมืองร้าง มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก นอกจากนี้ยังทิ้งความเสียหายอันประเมินค่ามิได้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของชาวญี่ปุ่น อีก 30 ปีต่อมา ไม่มีใครคาดคิดว่าประเทศนี้จะสามารถฟื้นฟูตนเองจากประเทศที่ย่อยยับจากสงครามมาเป็นประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกได้ ญี่ปุ่นในปัจจุบันมีอิทธิพลเป็นอย่างสูงในด้านเศรษฐกิจของโลก อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นกลับมีอิทธิพลในการเมืองระหว่างประเทศไม่สูงนัก แต่ญี่ปุ่นเองในขณะนี้ได้พยายามเพิ่มบทบาทประเทศตนเองในเวทีโลกในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวทีด้านการเมืองระหว่างประเทศ

ภาคนิพนธ์เรื่องนี้มุ่งหมายที่จะศึกษาว่าเหตุใดญี่ปุ่นจึงต้องการเพิ่มบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศโดยเฉพาะความต้องการได้ที่นั่งถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ญี่ปุ่นพยายามหลีกเลี่ยงการเข้ามามีบทบาทในการเมืองมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาถึงยุทธศาสตร์ที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินการเพื่อเข้าเป็นประเทศสมาชิกถาวรและแนวโน้มความเป็นไปได้ที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรนี้ด้วย

จากการศึกษาพบว่า ผลจากการยึดหลักการโยชิตะในการบริหารประเทศมาอย่างยาวนานทำให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศน้อยมากเพราะเกรงว่าอาจจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความวุ่นวายและอาจต้องเข้าไปร่วมสงครามซึ่งประชาชนญี่ปุ่นไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก แต่ด้วยสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป ที่ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็นและมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว ประกอบกับมีปัจจัยภายในเกื้อหนุนซึ่งได้แก่ ศักยภาพด้านเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ญี่ปุ่นเป็นผู้นำโลกในด้านนี้ ความพยายามของผู้นำซึ่งได้พยายามผลักดันญี่ปุ่นให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ บทบาทกระทรวงการต่างประเทศที่มีการกำหนดนโยบายผลักดันให้ญี่ปุ่นก้าวขึ้นเป็นผู้นำในทางการเมืองของโลก และมติมหาชนซึ่งชาวญี่ปุ่นสมัยใหม่ไม่ปฏิเสธอย่างแข็งขันเช่นเดิมหากญี่ปุ่นจะเข้าไปข้องเกี่ยวกับการเมืองโลก ดังนั้น ด้วยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันส่งผลให้ญี่ปุ่นมีท่าทีเปลี่ยนไปในการกำหนดบทบาทประเทศตนในเวทีการเมืองโลก ญี่ปุ่นตระหนักว่าญี่ปุ่นไม่สามารถหลีกเลี่ยงบทบาทด้านการเมืองโลกเหมือนในอดีตได้อีกต่อไป ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นนี้ยังนับวันก็ยิ่งเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ในด้านการเมืองด้วย ดังนั้น การเข้าไปมีบทบาทในการเมืองโลกย่อมจะเป็นการเพิ่มพูนและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นได้ดีที่สุด เมื่อญี่ปุ่นตระหนักดีแล้วว่าญี่ปุ่นจะต้องก้าวขึ้นมามีบทบาทในทางการเมืองโลกแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตั้งเป้าไว้ว่าญี่ปุ่นจะต้องมีบทบาทอันโดดเด่นและเป็นมหาอำนาจในทางการเมืองโลกประเทศหนึ่งเทียบเท่ากับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เพราะญี่ปุ่นมองตนเองว่าญี่ปุ่นมีศักยภาพเทียบเคียงกับประเทศมหาอำนาจทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ เก้าอี้ถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติซึ่งมีสมาชิกถาวรเป็นประเทศมหาอำนาจที่ได้รับการยอมรับจากสังคมโลกทั้ง 5 ประเทศจึงเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นต้องการมากเพราะการได้ที่นั่งถาวรนั้นเปรียบเสมือนการได้ยอมรับให้เข้าร่วมกลุ่มประเทศชั้นนำของโลกและญี่ปุ่นย่อมจะได้รับการยอมรับในสังคมโลกว่าเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งด้วย

เมื่อญี่ปุ่นมีเป้าหมายว่าต้องการได้ที่นั่งถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแล้ว ญี่ปุ่นได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการได้ที่นั่งถาวรไว้ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การใช้ ODA 2) การใช้อำนาจด้านพลเรือน (Civilian Power) และ 3) การใช้หลักการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์และการไม่แพร่ขยายอาวุธ ซึ่งญี่ปุ่นหวังใช้ทั้งสามยุทธศาสตร์ในการหาเสียงสนับสนุนจากประเทศสมาชิกในสหประชาชาติให้ได้คะแนนสนับสนุนจำนวน 2 ใน 3 และในจำนวน 3 แนวทางนี้การใช้ ODA เป็นยุทธศาสตร์ที่ได้ผลมากที่สุดในการรณรงค์หาเสียงสนับสนุน

สำหรับแนวโน้มความเป็นไปได้ในการที่ญี่ปุ่นจะประสบผลสำเร็จและได้ที่นั่งถาวรนั้นมีอุปสรรคสำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรกคือการปฏิรูปสหประชาชาติซึ่งจำเป็นที่ชาติสมาชิกต้องผ่านคะแนนเสียงจำนวน 2 ใน 3 เพื่อแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติให้มีการเพิ่มจำนวนประเทศสมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคง และปัญหาสำคัญคือแม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปสหประชาชาติมาเป็นระยะเวลานานแต่ยังไม่มีประเทศสมาชิกใดสามารถรวบรวมคะแนนเสียงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎบัตรได้ นอกจากนี้ชาติสมาชิกยังเห็นไม่ตรงกันในเรื่องจำนวนประเทศที่จะเพิ่มเข้ามาในคณะมนตรีความมั่นคงว่าควรเพิ่มกี่ประเทศและประเภทสมาชิกที่เพิ่มเข้ามานั้นควรได้รับสมาชิกภาพอย่างไร ควรเป็นประเภทถาวรหรือกึ่งถาวร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความหนักใจให้แก่ญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก เพราะดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ในเร็ววัน

อุปสรรคประการที่สองคือ ทิศนคติของประเทศสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศ หรือ P-5 เนื่องจากว่าแนวทางการปฏิรูปสหประชาชาตินั้นนอกจากมีประเทศสมาชิกลงคะแนนเสียงมากกว่า 2 ใน 3 แล้วแนวทางปฏิรูปดังกล่าวยังต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศ P-5 ทั้งหมดด้วย ท่าทีของประเทศ P-5 ต่อการขยายคณะมนตรีความมั่นคงนั้นมีความแตกต่างกันออกไปแต่โดยภาพรวมแล้วประเทศ P-5 ยังคงไม่ต้องการให้มีการขยายคณะมนตรีความมั่นคงเพราะกังวลว่าอิทธิพลของตนจะลดน้อยลงและเกรงว่าประเทศที่จะเพิ่มเข้ามาในคณะมนตรีความมั่นคงนั้นจะทำให้ดุลยภาพในกลุ่มเปลี่ยนไป และในบรรดาประเทศ P-5 นี้ญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่จีนคัดค้านความต้องการได้ที่นั่งถาวรของญี่ปุ่นอย่างเปิดเผย ซึ่งประเด็นปัญหาหนี้ยังทางประวัติศาสตร์ระหว่างจีนและญี่ปุ่นเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้จีนคัดค้านญี่ปุ่น

ดังนั้นแนวโน้มความเป็นไปได้ที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรจึงเป็นไปได้ยาก แต่หากญี่ปุ่นสามารถผ่านอุปสรรคสำคัญ 2 ประการข้างต้นได้ โอกาสที่ญี่ปุ่นจะได้ที่นั่งถาวรจะมีมากขึ้น โดยญี่ปุ่นควรรณรงค์คะแนนเสียงจากประเทศสมาชิกให้ได้ 2 ใน 3 ซึ่งกลุ่มประเทศแอฟริกาจะเป็นตัวแปรสำคัญในเรื่องนี้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นควรแก้ปัญหานี้ทางประวัติศาสตร์กับจีนและเผชิญหน้ากับประวัติศาสตร์พร้อมทั้งขอโทษจีนอย่างเป็นทางการถ้าหากญี่ปุ่นยังต้องการได้ที่นั่งถาวร และญี่ปุ่นต้องพยายามหาข้อเสนอในการปฏิรูปคณะมนตรีความมั่นคงที่ประเทศ P-5 รับผิดชอบมากที่สุดโดยข้อเสนอนั้นต้องไม่ทำให้ประเทศ P-5 รู้สึกว่าอิทธิพลของตนถูกริดรอนไป และประการสำคัญคือญี่ปุ่นควรใช้ ODA เป็นมาตรการหลักในการกดดันหรือขอคะแนนเสียงจากประเทศสมาชิกต่อไปด้วยโดยเพิ่มปริมาณการให้ ODA แก่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศจากกลุ่มแอฟริกา